

Oponentský posudok habilitačnej práce:

PaedDr. Lada Kaliská, PhD., Psychometrické vlastnosti a slovenské normy dotazníkov črtovej emocionálnej inteligencie pre deti a adolescentov.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva, 2015.

Habilitačná práca PaedDr. Lady Kaliskej, PhD., sa venuje téme emocionálnej inteligencie v jej črtovom chápaní, pričom sa sústreďuje predovšetkým na psychometrickú analýzu dotazníkov emocionálnej inteligencie (EI). Predložený text má 173 strán a obsahuje 13 príloh, v ktorých sú tabuľky a grafy z výsledkov a znenia dotazníkov EI. Po predhovore a úvode nasledujú dve teoretické kapitoly venované problematike inteligencie a emocionálnej inteligencie. Ďalšie dve kapitoly prinášajú výsledky získané dotazníkmi črtovej emocionálnej inteligencie u detí a adolescentov. Posledné dve stručnejšie kapitoly pred záverom obsahujú zamyslenie nad konštruktom emocionálnej inteligencie a možnosťami jej využitia v prostredí školy.

Prvá kapitola je stručným pohľadom na štúdium inteligencie v psychológii. Vzhľadom k téme práce považujem spracovanie kapitoly za adekvátne, nebolo by účelné podrobne zaznamenávať peripetie chápania konceptu inteligencia. Predsa v časti tejto kapitoly vzťahujúcej sa k všeobecnejším otázkam mohla autorka aspoň stručne načrtnúť ďalší vývin štrukturálnych koncepcií nadväzujúcich na Cattellovo rozlíšenie fluidnej a kryštalickej inteligencie. Viac pozornosti je venované novým druhom inteligencií, čo je aj logické, pretože medzi ne patrí aj emocionálna inteligencia. Pozitívne hodnotím snahu autorky prehľadne v tabuľke ich navzájom porovnať. Autorka tento postup používa v práci častejšie. Pomáha to zvýšiť komunikatívnosť textu, i keď je to za cenu istého zjednodušenia. V danom kontexte sa vynára otázka: Je zmysluplné rozlišovať emocionálnu, sociálnu a morálnu inteligenciu napriek tomu, že medzi nimi existujú prekrytia? Všeobecnejšie, ako sa autorka pozerá na neustále rozširovanie konceptu inteligencie v zmysle definovania stále nových druhov inteligencií. Aké sú klady a zápory tohto procesu?

Z hľadiska teoretických východísk je kľúčovou druhá kapitola, ktorá je bezprostredne zameraná na konštrukt emocionálnej inteligencie. Uvádza sa stručná história skúmania EI, a to opäť aj prehľadne v tabuľke. Charakterizované sú ďalej prístupy k štúdiu emocionálnej inteligencie, model schopností, zmiešaný model a črtový model. Prístup k EI ako k osobnostnej čрте Petridesa a Furnhama je detailnejšie analyzovaný ako základ pre výskum autorky. Kapitola je spracovaná na veľmi dobrej úrovni. Autorka preukazuje znalosť relevantnej literatúry, odkazy obsahujú významné

práce zahraničných i domácich autorov. Porovnanie EI ako schopnosti a EI ako črty v tabuľke 7 vyznieva v niektorých bodoch jednostranne v prospech črtového modelu. Inými slovami, akoby autorka viac akceptovala kritiku zameranú voči modelu schopností. Pritom ani chápanie EI ako črty nie je bez problémov. Petridesov prístup je eklektický, domnievam sa, že jeho teoretické zdôvodnenie konceptu EI ako črty (emocionálnej sebaopôsobnosti) je dosť nepresvedčivé. Nie je to viac zdôvodnenie nástroja merania, dotazníka TEIQue, než samotných teoretických východísk?

Kapitoly 3 a 4 prinášajú výsledky výskumov realizovaných u detí a adolescentov s použitím dotazníkov radu TEIQue. Cieľom bolo overenie psychometrických vlastností slovenských verzií TEIQue pre deti a pre adolescentov, z toho vychádzajú výskumné otázky (získovanie reliability, validity, vytvorenie orientačných noriem). Autorka popisuje verzie dotazníkov a charakterizuje výskumné súbory. Podarilo sa jej získať veľkú vzorku hlavne v prípade adolescentov (923 osôb), hoci zastúpenie dievčat a chlapcov nie je rovnaké. Spracovanie výsledkov je podané prehľadne a systematicky. V diskusných častiach oboch kapitol sú uvádzané početné komparácie so zisteniami iných autorov. Štatistické spracovanie je adekvátne a zdokumentované v tabuľkách a grafoch. Psychometrické vlastnosti oboch verzií nástroja sa javia v zásade ako veľmi dobré. V prípade inkrementálnej validity by som však predsa polemizoval s autorkou. Sila vzťahov medzi EI ako črtou na jednej strane a extravertiou a neurotizmom na strane druhej vzbudzuje otázky o skutočnom prínose konštruktu črtovej emocionálnej inteligencie. Nejde skôr len o iný spôsob zisťovania temperamentových vlastností? V oboch kapitolách porovnáva autorka plnú a skrátenú verziu dotazníkov. Zistenia môžu byť skreslené tým, že skóre kratších verzií je odvodené z dlhších verzií. Metodologicky správnejšie by bolo získanie dát priamo krátkymi verziami, čoho si však autorka bola vedomá.

Piata a šiesta kapitola práce sú stručné, ich zaradenie je však zmysluplné. V piatej kapitole poukazuje autorka na výhrady voči konceptu emocionálnej inteligencie a uvádza možnosti ďalšieho výskumu, ktoré môžu viesť k eliminácii kritiky. Aplikácia poznatkov o emocionálnej inteligencii v podmienkach školy je obsahom šiestej kapitoly. Možno len súhlasiť, že rozvoj kompetencií vzťahujúcich sa k emóciám je dôležitým predpokladom pozitívneho vývinu detí a dospelých. V časti záver autorka sumarizuje základné myšlienky práce a zovšeobecňuje výskumné zistenia.

Pokiaľ ide o formálnu stránku, práca je napísaná štýlom, ktorým zaujme čitateľa. Príjemným oživením sú výroky rôznych osobností viažuce sa k preberaným témam, ktorými autorka popretkávala text. Výskyt chýb je minimálny. Upozorním len na to, že Nicola Schutte je žena, čiže preklad dotazníka v podobe Schutteho dotazník emocionálnej inteligencie nie je adekvátny.

Záver

Práca PaedDr. L. Kaliskej, PhD. rieši aktuálne otázky súčasného psychologického výskumu emocionálnej inteligencie najmä so zreteľom k jej chápaniu ako črty osobnosti. Predložený text má vysokú vedeckú hodnotu, vyznačuje sa kritickou analýzou skúmaných javov. Podstatným prínosom pre psychologickú teóriu a prax je etablovanie slovenských verzií dotazníkov črtovej emocionálnej inteligencie pre deti a pre adolescentov. Uchádzačka predkladanou habilitačnou prácou, ale tiež svojím doterajším vedecko-pedagogickým pôsobením, ako to vyplýva z predložených dokumentov, presvedčivo preukázala svoju kompetentnosť a erudovanosť v danej oblasti.

Habilitačná práca „Psychometrické vlastnosti a slovenské normy dotazníkov črtovej emocionálnej inteligencie pre deti a adolescentov“ spĺňa požiadavky štandardne kladené na tento typ prác. Vzhľadom k tomu navrhujem, aby po úspešnom habilitačnom konaní bol PaedDr. Lade Kaliskej, PhD. udelený vedecko-pedagogický titul docent v študijnom odbore 3.1.11 Pedagogická, poradenská a školská psychológia.

V Brne 20. 4. 2015

doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.

oponent